

Hindistan’da Dul Olmak

“Sati Uğruna Diri Diri Yakılan Kadınlar”

Received/Geliş:13/06/2017
Accepted/Kabul: 02/11/2017

H. Hilal ŞAHİN*

Öz

Hinduizm’de kadının ölen kocası ile beraber diri diri yakılması ritüeli olan *Sati* bir antik Hint geleneği olmakla birlikte dinsel bir seremoni olarak gelişmiştir. Farklı uygarlıklarda bu tarz gelenekler görülse de *Sati* arkaik planda Hinduizm’e dayanmaktadır. Evliliğin iyi talih, güzellik ve zenginlik simgesi iken, dul kadının çirkinlik ve trajedinin temsilcisi olarak görüldüğü Hinduizm’e göre kocası ölen bir kadının kendini kocasının cenaze ateşine atmaktan başka bir görevi yoktur. Hindulara göre dul kadın her türlü zevk veren şeyden uzak yaşamalı, yeniden evlenmemeli, ailesi ile dinî kutlamalara katılmamalıdır. Öte yandan Sati’yi uygulayan kadınlar kutsal kabul edilmekte ve yüksek itibara sahip olmaktadır. Hinduizm’e göre kadının ateşe atılması, onun erdemli biri olduğunun göstergesi olup ateşin erdemli kadınlara zarar vermediği aksine onları yücelttiği inancı hâkim. Yüzyıllar boyunca uygulanan Sati, ilk olarak Türk yöneticiler tarafından yasaklanmaya çalışılmıştır. Delhi Sultanlığı (1206) ile başlayan reform süreci Babürlüler döneminde de devam etmiş, Babür Şah’ın oğlu Hümayun Şah (1508-1556) ardından Ekber Şah (1542-1605) son olarak da İngilizler Sati uygulamasını ortadan kaldırmak için birtakım düzenlemeler yapmıştır. Ancak ne yazık ki Türkler, İngilizler hatta bazı Hindu aydınların özellikle Mahatma Gandhi’nin bütün çabalarına rağmen Sati engellenememiştir.

Anahtar kelimeler: Sati, Dul Kadın, Ateş, Gelenek, Hindistan, Hinduizm.

*Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Tarih Bölümü, Giresun, hilal.sahin@giresun.edu.tr

Being Widowed In India

“Women Who Burned Alive for Sati”

Abstract

Sati is an ancient Hindu tradition which ritualizes the burning of a woman together with her deceased husband in Hinduism. Similar practices to this tradition are also common in different civilizations, but are based on Sati’s origin, India, which develops as a religious ceremony. According to Hinduism, where the marriage is a symbol of good luck, beauty and wealth, widowed woman is the representative of ugliness and tragedy, her husband has no other duty than to throw herself into her husband’s funeral fire. According to Hindus, widowed women are far from living things of all kinds, do not remarry, should not participate in religious celebration with their family. On the other hand, women who practice Sati are regarded sacred and have a high reputation. According to Hinduism, a woman’s jump to the fire is a sign of her being a virtuous one. For the fire does not harm the virtuous woman, but elevate it. Sati, which was practiced for centuries, was first banned by Turkish administrators (1206). The reform process that started with the Delhi Sultanate (1206) continued during Baburs period, followed by the son of Babur Shah Hümayun (1508-1556) and then Akbar Shah (1542-1605) and lastly the British have made some arrangements to remove the Sati application. Unfortunately, despite all the efforts of Turks, British and also the Hindu intellectuals especially Mahatma Gandhi, Sati has not been prevented.

Keywords: Sati, India, Tradation, Ancient, Hinduism.

Hint Toplumunda Kadın

Toplumların uygarlık seviyelerinin belirlenmesinde kadının konumu önemli bir yer tutmaktadır. En ilkel cemiyet hayatından günümüze kadar kadın hakları, esasında toplumların insan haklarına bakışını da anlamaya yaramış ve tarihî süreç içerisinde kadınlar birtakım haklara sahip olmuştur. Dini inanış, sosyo-kültürel yapı, siyasi hayat, gelenek ve görenekler bakımından toplumlar farklı nitelikler taşıdığından, kadınların sahip olduğu hak ve hürriyet her toplumda farklılık göstermiştir. Bazılarında kadınlar insan statüsüne dahi alınmayıp hiçbir hakka sahip olmazken bazılarında en az erkekler kadar hatta bazen onlardan da fazla hak ve hürriyete sahip olmuştur. Yaşayan bir toplumun temel taşı olan kadın, eşi ve çocuklarıyla beraber, binlerce yıl geriden gelen bir yaşamın tarihini taşımaktadır.

Hint toplumunda kadını çalışmamızın ana eksenine koyarak Hindistan'da dul kadınların durumuna değinecek ve geleneklerin ölümle yaşam arasındaki o hassas çizgide topluma etkisini ele almaya çalışacağız. Tabi ki bu konuyu Hindistan nüfusunun büyük bir oranına sahip olan Hinduizm kapsamında değerlendireceğimizi belirtmekte fayda var.

Bilindiği üzere bir toplumun şekillenmesinde geleneklerin büyük rolü vardır. Ancak toplumu iyi yönlendiren gelenekler olduğu gibi kötü yönlendiren gelenekler de mevcuttur. İşte bunlardan birisi, kanunen yasak olmasına rağmen Hindistan'ın ücra bölgelerinde hâlâ uygulanan Sati geleneği. Makalede, *Sati ritüelinin ne olduğu, tarihsel arka planında neler barındırdığı, nasıl uygulandığı* gibi sorulara yanıt aranarak bu geleneğin kadın kurbanlarındaki rolü irdelenecek ve böylece Sati geleneği üzerinden *Hindistan'da dul kadın olmak* meselesi ele alınacaktır.

Hint toplumunda kadının konumu gerek din, gerek efsane, gerek mitoloji gerekse ekonomik ve sosyal düzey çerçevesinde incelenmeyi gerektiren geniş bir konudur. Hint geleneğinde kadın zayıf karaktere sahip olduğu için Manu Kanunu onu çocukluğunda babasına, gençliğinde kocasına, kocasının vefatı sonrasında da oğluna veya kocasının akrabasından birine bağlanmayı mecbur etmiştir (Ersöz, 2007, s. 58; Topaloğlu, 1992, s. 16-17).

Hinduizm'e Göre Dul Kadın

Hinduizm'de küçüklükten itibaren kız çocuklarına; kocalarına, onların her şeyleri oldukları, babaerkil normları içselleştirmeleri ve yaşamlarını iyi eşler olarak sürdürmeleri öğretilir. Hinduizm'de evlilik iyi talih, güzellik ve zenginlik simgesi iken, dul kadın, çirkinlik ve trajedinin temsilcisi konumundadır (<https://m.bianet.org/biamag/kadin>, Erişim Tarihi, s. 24.6.2017).

Dulluk çirkin, trajik, saf olmayan ve fakirlik getiren bir olgu olarak kabul edilmiş ve çirkinliğin temsilcisi sayılan dul kadın, kocasının ölümünden sorumlu tutulmuştur. Hint kutsal kitaplarına göre bu koşullar altında dul kadının; *kendisini kocasının cenazesinde yaktırma*;

kendi kendini reddetme (manastıra kapanma) gibi şartları kabul etmekten başka çaresi kalmamıştır.

Eski Hint toplumuna göre uğursuz olduğu ve kötü şans getirdiğine inanılan dul kadına eski bir sari¹ verilir; bir yıl boyunca odanın bir kenarında oturur, olabildiğince az yemek yer, çok az konuşur ve bir yılın sonunda yas tutması için oturduğu köşesinden ayrılır, üstündeki sariyi başka bir dul kadının giymesi için çıkarırmış. Hinduizm’deki reenkarnasyon inancının da bir göstergesi olsa gerek Hintliler bir kadının dul kalmasını kadının daha önceki hayatındaki günahlarına bağlamaktadır.

Eski Hint’te dul kadınların evlenmesine izin verilmediği; oğulları yetişkinse onların himayesine girdiği aksi takdirde kocasının yakın akrabalarının yanında yaşadığı görülmüştür. Dul kadının mutlu görünmesi ayıp karşılanır, saçlarının her zaman kesilmiş olması gerekir, sadece günde bir kez ve hayatta kalabilmek için yemek yemelerine izin verilirmiş. Buna göre *hayatlarını yaşadıkları evlerdeki insanlara adar, bütün mücevherlerine el konulur ve bir kat hasır üzerinde yatarlardı. Hindu inancına göre dul kadın her türlü zevk veren şeyden uzak yaşamalı, yeniden evlenmemeli, ailesi ile dini kutlamalara katılmamalı.* Dul kadının evlilik yaşamına dair tüm simgeleri elinden alınmakta ve toplumdaki en aşağı tabaka olarak görülmektedir.

Genel olarak Hindistan’da dullar toplumsal tecride ve kötü davranışa sıklıkla maruz kalmış; dul kalmanın zorlukları, eski dönemde kadının ölen kocasıyla birlikte yakılması geleneğine bağlı öldürme anlayışının radikal bir şekilde ortadan kaldırılmamasına bağlanmıştır. Günümüzde ise dul kadın, Hindistan’ın özellikle kırsal bölgelerinde belki doğrudan ölüme mahkûm edilmese de bu tarz bir yaşama mahkûm durumda.

Hindistan’ın Tapınak Kentlerindeki Dul Kadınlar

Eşlerinin ölümüyle birlikte zorlu bir yaşam mücadelesine girişmek zorunda kalan Hindistan’da 40 milyon civarında dul kadından bahsedilmektedir. Gelenekler onları belli kalıpların içine sokmakta; renkli giysiler giymeye son vermektten, makyaj yapmayı toptan bırakmaya kadar pek çok kısıtlamayla yüzleşmektedirler hatta cinselliklerini gömmek, dulluğun bir parçası sanki ([https, s.//kadngazetesi2016.wordpress.com](https://kadngazetesi2016.wordpress.com)). Öte yandan evlerini terk eden yahut aileleri tarafından evlerinden uzaklaştırılan kadınlar çeşitli kentlerde yer alan tapınaklarda yaşamak zorunda. Sokaklara düşen dullar ya Vrindavan, Varanasi, Haridvar gibi binlerce dulun açlık, pislik ve hastalık içinde yaşamlarını sürdürmeye çalıştıkları kutsal yerlere gidiyor, ya sokaklarda şarkılar söyleyip dilencilik yapıyor ya da farklı muamelelere maruz kalıyor (Monier, 2002, s. 93). Tabii bir de kocasıyla birlikte yakılmak gibi “kutsal” ve “üstün” bir

¹ Hindistan’da ve Pakistan’da kadınların giydiği, ipek ya da pamuktan, belirli boyutlarda dokunmuş, dikiş ya da iğne kullanılmaksızın gövdeye uydurulan, tek parçalı ulusal giysi.

çözüm var. Sati olarak adlandırılan bu yakılma olayı, inanışa göre sadece kendisinin değil, tüm akrabalarının bundan sonraki yedi kuşağının günahlarını affettirmekte, üstelik yeniden doğuşta, yeryüzüne kadın değil, erkek olarak gelmenin garantisini vermektedir (Ahmad, 2009, s. 5).

Sati Nedir?

Sanskrit kökenli bir kelime olan Sati (sutte) iyi, dürüst, erdemli, sadık, iffetli kadın anlamına gelmektedir. Kelimeyi dul kadın üzerine uyguladığımızda ölmüş kocasıyla kendini yakarak feda eden kadını temsil etmektedir (Williams, 1995, s. 1135). Kadınlar bu yönüyle ideal eşi temsil etmektedir. Sati geleneği ise kocası ölen kadının kocası ile birlikte diri diri yakılması geleneğidir. Kocası ölen kadın kaç yaşında olursa olsun eşiyile birlikte yakılmaktadır. Yakılmak, kadınlar için kaçınılmaz sondur. Çünkü Hindistan’da erkeklerin evlendiklerinde kadınlardan yaşça daha büyük olduğu bilinmektedir. İnanışa göre kocasıyla birlikte yanmayı tercih eden kadın, günahlarından arınmakta ve kocasıyla birlikte huzur içinde yaşamayı hak etmektedir.

Dul kalan kadının kocası ile birlikte yakılması, Hindistan’da hem dinî hem de toplumsal baskıdan dolayı yapılmakta ve Sati’yi uygulayan kadınlar kutsal olarak kabul edilmektedir. Geride kalan ailelerinin de toplumda saygın bir yeri olduğu inancı hâkimdir.

Y. Hikmet Bayur’a göre Sati, “*Kocası ölen bir kadının dul kalıp çevredeki olumsuz davranışlardan etkilenmemesi düşüncesi ve kadının kocası olmadan yaşayamayacağı inancına göre kadının da kocasının ölüsüyle birlikte yakılmasıdır.*” (Bayur, 1947, s. 98)

Bayur’a göre Hindular kız çocuklarını doğar doğmaz bir erkeğe verir ve kocası öldüğünde (çocukken dahi ölse) onu dul sayarlar ve yakarlardı (Bayur, 1947, s. 98).

Eski Hint’te kadınların ateşe girerek hayatlarına son verdikleri başka bir uygulamaya ise *cauhar* adı verilmektedir. Cauhar, eşleri savaşa giden kadınların düşmanlarından gelebilecek saldırılara karşı kendilerini korumak için toplu bir şekilde yakılan kutsal ateşe atılmalarıdır. Bu davranış iffetini korumak isteyen kadınların zehir içerek yahut kendilerini asmalarına göre daha makul bir yöntem olduğuna inanılır (en.wikipedia.org./wiki/jauhar, Erişim Tarihi, s. 08.03.2017). Bu gelenek çoğu yerde Sati olarak da karşımıza çıkmaktadır. İlk başlarda Sati, kişisel bir fedakârlıkken, daha sonra halk tarafından da kabul görüp uygulanmaya başlanmıştır. Eşlerin yakılması Kuzey Hindistan’daki Rajput ve Hint Kast sistemindeki topluluklarda daha fazla görülmüştür.

Sati’nin temel nedenleri arasında; sosyal ve psikolojik baskı ve dini gelenekler var (Çağlayan, 2005, s. 98). Sati’nin asıl çıkış nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte birçok araştırmacı Sati’nin nasıl geliştiği hakkında çeşitli teoriler ortaya koymuştur. Fisch, Sati’nin kaynağının tam olarak tespit edilemediğini iddia etse de kültürel gelişimin ilkel evrelerinde meydana

gelmiş olacağını varsaymaktadır. Sati hakkında hem tarihsel hem de resmi bir kanıt yoktur. Diğer yandan Sati’nin gönüllü olarak yapıldığı meselesi en önemli tartışmalardan birisidir. Fisch, bu geleneğin kökeni hakkında iki hipotez ileri sürmektedir. Buna göre Sati, Aryan öncesi kültürün içerisinde başlamış yahut Aryanlar tarafından Hindistan’a getirilmiş ve buraya adapte edilmiştir (Fisch, 2006, s. 487). Diğer yandan Sati’nin Bengal’de ortaya çıktığı ileri sürülmüş, bununla dış güçlerin istilası esnasında Hindu ve Hint geleneklerini korunmasının sağlandığı da belirtilmiştir. Bir başka rivayete göre ise Datta isimli araştırmacı Sati’nin, krallar, savaşçılar ve üst sınıf insanlar tarafından iki sebeple ortaya çıktığını belirtmiştir. Birincisi Sati ritüellerinin yüksek sınıftaki insanların cenaze törenlerini daha ihtişamlı göstermesi için diğerinin ise kadınların düşmanın eline düşmesini önlemek amacıyla olduğu iddia edilmiştir (Şahin, 2014, s. 153).

Singh adlı diğer bir araştırmacı da Sati’yi antik inançların bir yansıması olarak ele almış; bu inançta ölüyle birlikte sahip olduğu her şey ona ikinci yaşamında eşlik ettiğine inanmıştır. Singh, Sati’nin yerli Hindistan kültürüne ait olmadığı Çin’den alındığını belirtmektedir. Singh’in Datta ile aynı fikirde olduğu nokta ise ilk zamanlar Sati’nin savaşçı gerekçelerle kabul edilmesidir (Şahin, 2014, s. 154).

Vedik dönemde Hindistan’da, kadınlar eğitilmiş ve toplumda söz sahibi olabileceği bir konuma yükseltilmiş ancak gelecek yüzyıllar içinde bu durum değişerek kadınlar tamamen eşinin kontrolü altında ve ona bağımlı duruma gelmiştir. Bunun çok çeşitli nedenleri olabilir fakat Brahmatik kültürün Hindistan’da yaygınlaşması, etkili nedenler arasında ilk sırada yer alabilir. Öte yandan yabancı istilalarla kadının rolünün azalması yeni sosyal etkilere yol açmış; kadınların eğitiminin azalması Hint toplumunda kast sisteminin yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir (Bushaw, 2007, s. 3-7).

Kadınların toplumdaki statüsü azalınca kocasının önemi ve dul eşin statüsü toplumda ilk sırayı almıştır. Daha önce de belirttiğimiz üzere kadının tek görevi kendini tamamıyla eşine adamak olmuş; kocası öldüğünde kadının da görevinin sona ereceği inancı yaygın hale gelmiştir.

Sati’nin Dinî Açıdan Önemi

Hinduizm’e göre kocasının ölümü, kadının görevini düzgün bir biçimde yerine getiremediği, yani başarısızlığına işaret etmektedir. Genel inanişe göre Sati kurbanı olan kadın, yalnız ailesi efradında değil, yaşadığı bölgede de itibar görmektedir. Sati uygulamasını gerçekleştiren dul kadın kendi dini başta olmak üzere, hem ailesi hem de yakın çevresince tanrıçalaştırılmaktadır. Sati’yi uygulayan kişi için ölümden sonraki hayatta daha iyi bir yerde olacağı düşüncesi hâkim olmakla birlikte Sati’nin uygulandığı alan kutsal sayılmaktadır. Bu kutsal alanı ziyaret etmek için gelenlerin Hacca geldiği ve hacı olduğuna inanılmaktadır (Ahmad, 2009, s.3).

Sati uygulamasında, ritüeli yöneten Brahmanlar açısından dinin önemli bir yeri var. Sati uygulaması *birleşik cenaze* olarak ele alınır çünkü eşin ikisi beraber ölmüştür ve gelecek hayatta da beraber olacaklardır. Hindu inancına göre evlilik ayrılmaz bağlılık oluşturmaktadır. Bu yüzden ölümle bağlılığı sağlanmakta olduğundan dul eşin kendini ölü kocası ise yakması evliliğin önemli bir parçasıdır. Eğer kendini ölüme sunmazsa, kadın olarak tekrar tekrar dünyaya gelecektir. Bu kaçınılması gerekli bir şeydir çünkü Hindu geleneğine göre tekrar tekrar kadın olarak doğmak en büyük lanettir. Ayrıca Sati ritüeli, kadının ailesi ve kocasının günahlarından tekrar temizlenmesi içindir.

3. Yüzyılda ortaya çıktığına inanılan Dharm Samhita yazıları Hindu inançlarında, dinî kesim tarafından Sati'ye etik çerçevenin çizildiği dinî çalışmalar olarak ele alınır. Satiyi tavsiye ettiği rivayet edilen yazılarda, Sati'nin kurtuluş için değerlendirildiği ve bunun da ritüelin en önemli parçasını oluşturduğuna vurgu yapılır.

Diğer taraftan Hinduizm'in intihara izin vermediği bilinmektedir. Birçok bilim adamı, kadının kendini cennet için öldürmesini günah olarak görmektedir. Ünlü Sanskrit bilim adamı Bhatt, kadının kendi hayatını sonlandırmasının gereksiz bir durum olduğunu belirterek intihar edenin cehenneme gideceğini söylemektedir. Sati ritüellerine karşı olanlar, en yüksek dinî otoriterin savlarını destek olarak alarak Hindu metinlerindeki "kendini adama" ile ilgili algının eski ve geçerliliğini yitirmiş olduğunu savunmaktalar.

Tantra tarikatına göre kendini yok eden kadına yardım eden kişi de cehenneme gider. Singh, Hindu metinlerinin Sati'yi destekleyen kanıtlardan yoksun olduğunu öne sürer ve Sati geleneğinin hem dinde yerinin olmadığı hem de mantıksal açıklamasının bulunmadığını belirterek insanlığın ilkelerine ters olduğunu dile getirir. Bunun sadece mitolojik kaynaklarda yer alan batıl inançlar olduğunu yazar.

Birçok dinî metin ve din adamlarının sosyal ve kültürel bir anlaşılmaz olan Sati ritüelini kınadığı görülmüştür (Ahmad, 2009, s. 3-7).

Sati Ritüelinin Uygulanması

Kocası ölen dul kadın, gelinlik sarisini giyer, süslenir ve kocasının yakılması sırasında kendisini ateşe atarak kocasına eşlik eder. Kocasının acısına dayanamayarak intihar ettiği izlenimini verir. Aslında gerçek hiç de böyle değil. Kocası ölen kadının toplum içinde yaşama şansının olmaması onu eşi ile birlikte ölmeye mahkûm etmektedir. Kimilerine göre Sahmarna ve Anumarana şeklinde iki çeşit Sati bulunmaktadır. En bilinen yöntem olan Sahmarna kocanın ölümünden hemen sonra özellikle 24 saat içinde gerçekleştirilmektedir. Bu uygulama kocası yanarken kendini yakarak intihar etmesini içermektedir. Anumarana ise daha az bilinen bir uygulama olup kocanın ölümü ve yakılmasının üzerinden zaman geçtikten sonra yapılmakta, kocanın cesedi ile yakılmak yerine, ona ait ayakkabı, şal gibi bir eşya ile

yakılması sağlanmaktadır. Anumarana Sati, genellikle kocanın köyden uzaklarda öldüğü durumlarda ve kadının ölmüş kocasının cesedini köye getirmediği durumlarda uygulanmaktadır. Hamilelik, ay hali ve kadının ölümünden sonra bakacak kimsesi bulunmayan küçük çocuklarının olması gibi durumlarda uygulanmazdı (Bushaw, 2007, s. 27-29). Sati yapacağını ilan eden dul kadının yaşamak için yalnızca birkaç saati kalır. Bir nevi sözlü bir anlaşma niteliğinde olan “ilan etme” ritüelin en önemli parçasıdır. Ölüm kararı artık değiştirilemez hal alır ve ailesi başta olmak üzere herkes kararın gerçekleştirilmesine ön ayak olur. Ancak bazı özel durumlarda dul kadın, Sati seremonisi öncesi kararından dönerse kararı onurla karşılanır.

Sati uygulamasının çeşitli şekillerde gerçekleştiği söylenir. Yanma olayı yöreden yöreye değişiklik gösterse de sonuç aynıdır. Kocasının ölümü ile evliliğin sembolleri olan *halhal* ve alınıdaki *kumum* adlı işaretler çıkarılır; genel olarak otlardan yapılan küçük bir kulübenin çevresine yakma işleminin çabuk bitmesi için içinde yağ bulunan kaplar yerleştirilir. Kadın yarı yatar pozisyonda kulübenin ortasında durur, başı tahtaya dayalı, sırtı demire bağlı, kulübenin ortasına oturtulan kadının dizlerine kocasının bedeni yaslanır. Yakma eylemlerinde en üst kast olan Brahman rahiplerin adeta bu ritüelin baş aktörleri olduğu; Brahman kastından olmayan kadınların da Sati kurbanı olduğu, öldürülen kadınların ziynet eşyalarının Brahmanlar tarafından ele geçirildiği söylentiler arasındadır. Bir başka inanışa göre kadının kendisini eşyle birlikte kurban ettiği zaman 35 milyon yıl, eşinin yakılma işleminden sonra kurban ederse 65 milyon yıl cennette kalacaktır. En mükemmel ritüel *kendi ateşini kendi yakan* kadındır. Birçok kez, dul kadın ateşe düşer veya zorla atılır ancak kesinlikle acı çektiğini göstermez.

Tarihsel Arka Plan

Hindistan’da Sati geleneğinin tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. Dinî bir ritüel olarak uygulanan Sati’nin Hint alt kıtasında uygulanışı ile ilgili ilk tarihsel kayıtlar Gupta İmparatorluğu döneminin öncesini yani yaklaşık olarak MS 400’ü işaret etmektedir. Klasik Sanskrit Edebiyatı eserlerinde de Sati uygulamasından sıkça bahsedilmiştir. Sati yahut Suttee, Hintlilerin zengin edebiyatlarının içinde de sıkça işlenmiş kadim bir gelenektir. Bu konuda çeşitli rivayetler söz konusu. Sati geleneğiyle ilgili eski Hint’te ilk uygulama MÖ 316 yılına aittir. Efsaneye göre Hintli lider, Eumenes ile savaşa girmiş; çetin geçen savaşta kral acımasızca öldürülmüş ve geride iki karısı kalmıştı. Sati yapılması konusunda iki kadın da adeta birbiriyle mücadele içindedir. Savaşın galip tarafı olan Grek ve Makedon komutanlar genç olanı tercih etmiştir zira yaşlı olan eşin çocukları vardı. Yaşlı olan kadın oradan uzaklaştırılmış ve kafası kazıtılmıştır. Genç kadın ise aile fertlerinin huzurunda, kocası için

hazırlanan odunların üzerine -kocasının yanına- uzanarak hayatına son vermiştir (Macumdar, 568, s.)

Başka bir rivayete göre Rajput kadınları, savaşta ölen kocalarının ardından galip gelen ordu mensuplarının tecavüzüne uğramamak için kendilerini yakmış. Sati, daha sonraki dönemlerde, eşe sadakati ve ölümünden sonra yaşamın anlamsızlığını kanıtlamak için uygulanmıştır. Sati 19. yüzyıla yani İngilizlerin Hindistan'ı işgal ettiği döneme kadar dinsel bir tören olarak uygulanmaya devam etmiştir (Çağlayan, 2002, s. 117).

Sati Geleneğinin Kaldırılmasına Yönelik Faaliyetler

Sati'yi engellemeye yönelik ilk faaliyetler Hindistan'a uzun süre hâkim olan Türkler tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Ortaçağ Hindistan'ına damgasını vuran Delhi Sultanlığı, İslami inanca ters düşmesi sebebiyle Sati uygulamasına kati bir şekilde karşı çıkmıştır. Yönetimin bu uygulamasına karşı çıkan Hinduların sert bir şekilde cezalandırılması da Hinduların bir dönem de olsa Sati'den uzak durmasını sağlamıştır. Delhi Sultanlığı döneminin ardından Hindistan'a altın çağını yaşatan Babürlü Devleti hükümdarlarından Hümayun Şah, Sati'ye karşı çıkmasına rağmen uygulanmaları engelleyememiştir. Hümayun 'un oğlu Ekber Şah da Sati'yi önlemeye çalışmış ve idari makamlardan izin alınmaksızın uygulamasını yasaklamıştır (Allamî, 2011, s. 238). Sati uygulamasına maruz kalacak kadının düşüncesine önem verilerek toplum baskısıyla yapılmasına karşı çıkmış, çocuk yaştaki dullara uygulanması ise kesinlikle yasaklanmıştır. Ekber Şah, Hinduların katı kurallar barındıran gelenekleri konusunda iyileştirmeler yapmak üzere büyük çaba sarf etmiştir. İşte bu geleneğin kaldırması için çok çalışmış ve Sati olaylarını kontrol altına almak üzere özel müfettişler görevlendirmiştir.

Sati geleneğinin kaldırılması, toplumda düzen ve birliğin sağlanması açısından oldukça önemli bir olay olarak kabul edilmelidir. Ebu'l Fazl, Ekber Şah'ın birinin karısını yanmaktan kurtarmak için olay yerine atla geldiğini anlatmakta ve onun bu konudaki duyarlılığı vurgulamaktadır. Ekber Şah'tan sonra yönetime geçen Alemgir Şah kadının kesinlikle hiçbir gerekçe ile yakılmamasını emretmiştir. Bu emir oldukça etkili olmuş ve onun saltanatı boyunca Sati oldukça azalmıştır (Çağlayan, 2005, s. 115).

XV. yüzyılın sonlarına doğru Sihlerin ilk gurusu olan Guru Nanak da söylemlerinde Sati'ye karşı olduğunu öyle ifade etmiştir. XVI. yüzyılda Sih Guru Amar Das bu uygulamayı kınadığını şöyle ifade etmiştir, s. *“Sati ölen kocaların ardından kadınların kendilerini de yok etmeleri anlamına gelmez. Gerçek Sati ölen eşlerin ardından tutulan gerçek yastır. Sati efendisi yani kaybettiği eşinin ardından namuslu bir şekilde ona kavuşacağı günü bekleyen kadının erdemidir.”* (Penzer, 2001, s. 263)

İngiliz yönetiminin Hindistan’ı işgalinden sonra ilk olarak Sir C. Malet ve Jonathan Ducan bu tarz bir uygulamanın yanlışlığına dikkat çekmiş, Wilson’un da desteğini alarak Sati uygulamasını engellemeye çalışmış ancak başarılı olamamıştır (Penzer, 2005, s. 265).

Hikmet Bayur, İngiliz sömürge döneminde Sati geleneğiyle ilgili yaşananları şöyle aktarmaktadır, s. “*Hintliler, dul kadını Sati’ye kandırmak için her türlü baskıyı yapıyorlardı. Onlara uyuşturucu maddeler vererek bu işe razı ediyorlardı. 1812 yılında İngilizler bu maddelerin dul kalan kadına verilmesini yasaklamıştı. Ancak bu durumu denetlemesi çok güçtü ve Sati ile ilgili kesin yasak 1829 yılında gelmiş ve 1856’da dul kadınların evlenmesinin mümkün kılan bir kanun çıkartılmıştır. Bu durum Hindularca hiddetle karşılanmıştı.*” (Bayur,1897, s. 29)

İngiliz idaresi zamanında özellikle 1815-1828 yılları arasında Sati uygulamalarının oldukça yaygın olduğu bilinmektedir. 1817 yılında yalnızca Bengal’de 700 dul kadına Sati uygulanmış, bunun akabinde 1827 yılında ise Hindistan Genel Valisi olan William Bentick’in ilk reformu Sati’yi yasaklamak olmuş ve uygulamaya devam eden kişilerin ise katil olarak yargılanacağını ilan etmiştir. İngiliz yönetimi 1828’de Sati uygulamasını resmen yasaklamıştır (Bayur, 1897, s. 292).

1850’lerden sonra Hindistan’da cereyan eden Sati uygulamaları ile ilgili bilgilerse şöyledir, s. “*Rancat Singh ile birlikte dört kadın, Kharak Singh ile birlikte bir, Nao Nihal Singh ile birlikte iki, Raca Suchet Singh ile birlikte on ve beraberindeki yüz cariyesi eşlerinin cenaze ateşlerine atılmıştır. 1845 yılında ise Cawahir Singh’in dört eşi askerler tarafından son anda Sati’den kurtarılmıştır. Ayrıca 1904’te Behar’da, 1905’te Pencab’ın küçük bir köyünde ve 1906’da Cawnpore ve Kalküta’da Sati yapıldığı bilinmektedir.*” (Smith, 1923, s. 689)

19. yüzyılın başlarında İngiliz idaresinin yoğun baskısı sonucunda, 1857’de Hint Ayaklanması çıkmış; Hindistan’a paralel olarak Afrika’da köle ticareti dönemi ile Avrupa sömürgeciliği döneminde de ölüm ritüelleri artmıştır (Ahmad, 2009, s. 7-8).

Sati hem Brahmanlar hem de Kshatriyalar tarafından uygulanan bir gelenek olarak Hindistan coğrafyasına hâkimdi. Öyle ki bugün bile koyu Hindu inancına sahip kabileler tarafından nadiren de olsa uygulandığı bilinmektedir.

Şunu da belirtmek gerekirse günümüz Hindu milliyetçilerinin Sati uygulamasına destek verdiği bilinmektedir. Sati’nin izlerini çok da eski zamanlardan ziyade günümüzde de aramak yanlış olmayacaktır. Çok değil yakın bir zamanda, 1987’de Rajastan’daki Deorala köyünde Roop Kanwar adlı genç bir kadın kocasının cenaze töreninde ateşler arasında yanınca Sati tekrar tartışılmaya başlanmıştır. Kanwar henüz 18 yaşında ve 8 aylık hamileyken dul kalan ve seçkin bir aileden gelen bir kişi olarak bilinmektedir. Ailesi, yöredeki halk ve pek çok Hindu önder Kanwar’ın bunu kendi isteğiyle yaptığını iddia ederken, bazıları ise genç kadının ailesi

ve Brahmanlar tarafından zorla yakıldığını belirtmiştir. Hindistan Parlamentosu 1987’de Sati’yi yasaklayan yeni bir yasa çıkarmış olsa da Sati uygulamaları ne yazık ki tamamen bitmemiştir. Yaklaşık dokuz yıl önce, 2008’de 75 yaşındaki Lalmati Verma’nın kocası yakılırken kendini ateşe atması da infial yaratmıştı.

Sonuç

Sati geleneği konusunda vermeye çalıştığımız tüm bu bilgiler ışığında yüzyıllardır süregelen bu uygulamanın yasalarca yasaklanmış olmasına rağmen tam anlamıyla ortadan kaldırılamamasının ardında gelenekler, inançlar, toplumsal baskı, eğitimsizlik gibi birçok unsurun barındığını gözlemledik.

Sati’nin ilk olarak nerede çıktığı hakkında rivayetlerin dışında tam olarak net bir bilgi mevcut değil. Sati’nin Hint kültürüne entegre olmuş bir gelenek olduğu; bu olayın giderek yaygın hale geldiği ve toplumdaki birçok insan tarafından da tepki görmediği anlaşılmaktadır. Sati, genel olarak bir kısım bölgelerde benimsenmiş ve insanlar sorgulamaksızın bunu yerine getirmiştir.

Arka planda sosyo-ekonomik baskı gibi etkenler olsa da ölüm ritüelinin Hint toplumuna nasıl yerleştiği ve yaygınlaşmasının ardında yatan sebepleri kesin olarak bilmek imkânsız gibi.

Sati kurbanlarını, kendini adayarak kocası ve kendini kurtaran; bu yüzden kendini adaması toplumca bizzat istenilen insanlar oluşturmaktadır. Küçük yaşlardan itibaren kendini kocasına adamaya hapis edilen kadının sonunun Sati ateşi olması oldukça normal karşılanmakta. Sati hem Brahmanlar hem de Kshatriyalar tarafından uygulanan bir gelenek olarak Hindistan coğrafyasına hâkim iken -1828’de İngilizlerin yasakladığı ve Hindistan hükûmetinin çıkardığı ağır yasalara rağmen- bugün başta Madhya Pradeş ve Racastan eyaletleri olmak üzere bazı kırsal bölgelerde Hinduizm’e bağlı kabileler tarafından nadiren de olsa uygulanmaktadır. Resmî istatistiklere göre 1947’deki bağımsızlıktan sonra Hindistan’da yaşanan Sati olaylarının sayısının yaklaşık 50. Hâlbuki Sati ile mücadele eden sivil toplum örgütleri, 40 milyona yakın dul kadının yaşadığı ülkelerinde, yakılanların sayısının bunun çok üzerinde olduğunu, polis tarafından örtbas edilen cinayetlere intihar süsü verildiğini ve siyasilerin soruşturmaları etkileyip yönlendirdiğini iddia etmektedir. Sati ritüeli zor ve anlaşılması güç bir gelenektir. Sati ardında cevaplanamayan pek çok soru bırakmaktadır. Diğer yandan Sati uygulamasının dinî inanç, sosyal adaletsizlik, cinsiyet ayrımcılığı, Hinduizm’de kadın-erkek ilişkisi vs. gibi unsurlarla gerekçelendirmeye çalışıldığı da görülmektedir. İntiharın kabul görülmediği Hinduizm’de, Satinin farklı algılanmasının ardındaki etkenlerin neler olduğu; kadınların dinî ve geleneksel olarak Sati yaptığı düşünülürse, Hinduizm’in kurallarını çiğneyerek nasıl uygulandığı ve dahası, kendini yok etmedeki gerçek motivasyonun ne olduğu gibi pek çok soru var. Bütün sorular kendini kurban etmeyle olanların anlaşılması ve çözülmesi için gerekli ancak yanıtlar Hindistan’ın kırsal kesiminde yer alan Sati mezarlarında gizli.

Roop Kanwar’ın öldüğü gün neler olduğu gizemini korumaktadır. Belki Roop, kocasının diğer tarafta rahat olması ve ailesinin iyiliği için kendini ateşe feda etmesi gerektiği konusunda zorlanmış ve böylelikle ateşe atılmış, belki de kendi kendine karar vererek ölümden sonra eşi ile birlikte olmak için kendini ateşe atmıştı. Bildiğimiz tek şey var, s. Roop bir geleneğin, Sati’nin kurbanı olmuş ve ardında cevaplanmayacak birçok soru bırakmıştı.

Kaynakça

- Anand, Mulk Raj. (1989). Sati, s. *A Writeup of Raja Ram Mohan Roy About Burning of Widows Alive*. Delhi, s. B.R. Publishing Corporation.
- Bayur, Y. Hikmet. (1987). *Hindistan Tarihi*, C.III, Ankara, s. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Bayur, Y. Hikmet. (1947). *Hindistan Tarihi, Gurkanlı Devleti'nin Büyüklük Devri*, C. II, Ankara, s. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Çağlayan, H. Hilal. (2005). *Ekber Şah Döneminde Hindistan*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ersöz, Emine. (2007). *Manu Kanunnamesine Göre Hinduizm*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, s. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.
- Fisch, Joerg. (2006). *Burning Women, s. A Global History of Widow Sacrifice from Ancient Times to the Present*, Translated by Rekha Kamath Rajan. London; New York; Calcutta, s. Seagull Books.
- Jennifer M. Bushaw. (2007). "An Examination of the Sati Ritual in India, Suicide or Sacrifice?" *The University of Chicago Center for Middle Eastern Studies*, ss. 3-4.
- Majumdar., R.C. (1968). *The Age of Imperial Unity*, Bombay, s. Bharatiya Vidya Bhavan.
- Penzer, N.M. (2001). *Somadeva's Kathasaritsagara*, (Çev. C.H. Tawney), Delhi, s. B.R. Publishing Co., C. IV.
- Nehaluddin, Ahmad. (2009). "Sati Tradition - Widow Burning In India, s. A Socio-Legal Examination", *Web Journal of Current Legal Issues*, ss.28-29.
- Şahin, H. Hilal. (2014). *Ekber Şah Hindistan'da Dinî Hayat*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, s. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Smith., Vincent A., (1923). *The Oxford History of India*, At the Clarendon Press, Oxford.
- Topaloğlu, Bekir. (1992). *İslam'da Kadın*, 18. Baskı, İstanbul, s. Yağmur Yayınları.
- Williams, Monier. (1995). *A Sanskrit English Dictionary*, Motilal Banarsidass Publishers, Delhi.
- (<https://kadngazetesi2016.wordpress.com> Erişim Tarihi, s. 20.03.2017)
- (<https://m.bianet.org/biamag/kadin> Erişim Tarihi, s. 24.06.2017)
- (<en.wikipedia.org/wiki/jauhar> Erişim Tarihi, s. 08.03.2017)
- (<http://webjcli.ncl.ac.uk>, Erişim Tarihi, s. 24.06.2017)

